

методов и приёмов, педагоги часто сталкиваются с трудностями, которые описаны в данной статье.

В статье указаны условия и принципы оптимизации использования словесных, наглядных, практических методов и приёмов в работе с учащимися с НФПР. Целесообразное использование указанных методов, приёмов и их рациональное сочетание в учебной и коррекционно-развивающей работе должны способствовать формированию у учащихся с НФПР навыков письменной речи, профилактике и устранению у них нарушений чтения и письма, а также развитию психических функций, творческих способностей и положительных черт характера. Правильный выбор педагогом методов и приёмов работы с учащимися способствует воспитанию у них положительного отношения к процессу обучения, интереса к письменно-речевой деятельности.

Ключевые слова: нарушения формирования письменной речи, словесные, наглядные, практические методы и приемы, дети младшего школьного возраста.

Golub N.M. Methods and techniques of educational and correctional-development work with junior pupils with impaired formation of written speech

The article discusses the features of the application of verbal, visual, practical methods and techniques in the system of educational and correctional- development work with junior pupils with impaired formation of written speech (IFWS).

Children with IFWS have shortcomings in sensorimotor, linguistic and cognitive-semantic levels of the organization of written speech. Since violations of written speech associated with disorders of oral speech, partial deficiency in children of gnostic, mnemonic, mental functions, combined with impaired motivational and emotional-volitional sphere, when using didactic resources, namely didactic methods and techniques, teachers often face difficulties described in this article.

The article listed the conditions and principles to optimize the use of verbal, visual, practical methods and techniques in working with junior pupils with IFWS. Appropriate use of these methods, techniques, and their rational combination in educational and correctional-development work should contribute to the development of pupils with NFPR reading and writing skills, to the prevention and elimination of the violations of the written speech, as well as the development of psychic functions, creativity and positive traits. The correct choice of methods and techniques helps educate in pupils of a positive attitude to learning, of interest in writing speech activity.

Keywords: impaired formation of written speech, verbal, visual, practical methods and techniques, the children of primary school age.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2014

Статтю прийнято до друку 13.03.2014

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК: 376–056.262:[81:616.89–008.437

ОСОБЛИВОСТІ МІМІКО-ЖЕСТОВОГО МОВЛЕННЯ ЯК ЗНАКОВОЇ СИСТЕМИ

Горлачов О.С.

кандидат психологічних наук

Входження української системи освіти в сучасний єдиний європейський освітній простір є складовою частиною процесу європейської інтеграції України. Досягнення даної мети можливе за умови модернізації всіх ланок освітнього процесу України, що сприятиме як загальному розвитку освіти, так і розв'язанню проблем, що існують в окремих її галузях, зокрема, в корекційній педагогіці (В.І.Бондар, В.М.Синьов, М.К.Шеремет). Актуальним питанням, що потребує глибокого теоретичного аналізу та експериментального вивчення, є система підготовки майбутніх сурдопедагогів (Л.І.Фомічова), визначення місця, ролі та структури навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ) міміко-жестового мовлення.

Однією зі складових професійної майстерності сурдопедагогів (Л.І.Фомічова) є формування знань з дактильного та міміко-жестового мовлення (Г.Л.Зайцева, Р.Г.Краєвський), знання їхньої структури, особливостей, відмінностей від словесного мовлення. Виходячи із професійного орієнтування у видах мовлення (А.М.Гольдберг), зокрема, міміко-жестового мовлення, майбутній сурдопедагог має ефективно здійснювати вибір виду мовлення відповідно конкретним завданням корекційного змісту. Тому здійснення аналізу міміко-жестового мовлення як навчального предмету у ВНЗ, розкриття структури, основних характеристик міміко-жестового мовлення є нагальною потребою сурдопсихології.

Досліджуючи міміко-жестове мовлення, з метою забезпечення його усвідомленого засвоєння студентами-сурдопедагогами у ВНЗ, нами вивчались основні структурні особливості даної невербальної форми спілкування.

Ґрунтуючись на системному підході аналізу міміко-жестового мовлення, визначення понять «міміко-жестове мовлення» і «жестове позначення слова» базується на науково вивірених критеріях.

Міміко-жестове мовлення – це система кінетичних знаків, що передають характерологічні особливості предметів, явищ оточуючої дійсності за допомогою визначених структурних елементів.

Жестове позначення слова – певний кінетичний знак, за яким закріплено певне значення предмета або

явища навколишньої дійсності.

Проведене цілеспрямоване дослідження міміко-жестового мовлення враховує існуючі в сурдопедагогіці підходи узагальнюючого та емпіричного напрямку. Зокрема, у дослідженні міміко-жестового мовлення як знакової системи, в рамках розробленої Л.І.Фомічовою [3] концепції знакового опосередкування розвитку інтелекту, нами виділено три основні та два додаткові структурні елементи міміко-жестового мовлення. Дана класифікація включена в процес оволодіння міміко-жестовим мовленням студентами-сурдопедагогами, так як в класифікації враховані існуючі критерії класифікації звуків української мови.

У дослідженні виділено одиницю творення жесту, яка для зручності названа терміном «РуТРУМ». Термін утворено на основі перших літер складників міміко-жестового мовлення, відповідно: рука, тулуб, рух, українська мова.

Згідно нашого дослідження основні структурні елементи мають наступне критеріальне наповнення:

I. Місце творення.

II. Рухові органи творення.

III. Спосіб творення.

Додатковими структурними елементами є артикуляція (одночасне промовляння повідомлення) і міміка обличчя (вираз обличчя), які є необхідною складовою так як виконують функцію уточнення змісту жестів.

Відповідно до місця творення кожен жест, як знак, виконується в певній площині відносно тіла мовця. Рухові органи творення включають певну частину тіла. Спосіб творення включає в себе характер і аспект утворення жестового позначення слова.

Встановлено, що в свою чергу кожен із трьох критеріїв творення жесту, як мовленнєвого знаку, включає в себе певні складові. Так, перший критерій РуТРУМ за місцем творення включає в себе 9 основних позицій: над головою, голова, шия, верхня частина тулуба, середня частина тулуба, перед тулубом, район живота, район пояса, район ніг. Тобто, кожна із перерахованих позицій відповідає локалізації жесту під час творення відносно тіла мовця.

Другий критерій РуТРУМ за руховими органами творення розкриває рух і орган творення, а саме: рух є активним (наявність руху в процесі виконання жесту) і пасивним (відсутність руху); вказівка на орган творення – рука, пальці, частини голови, частини тулуба (відповідно, яка частина тіла є провідною в процесі творення жесту).

Третім критерієм виступає спосіб творення – характер і аспект утворення жестового позначення слова, який в свою чергу містить три основні ознаки: взаємне розташування частини тіла одна відносно іншої та напрямок рухів. В свою чергу ознаки також містять уточнення: наявність чи відсутність руху у творенні передається через наявність статичних і динамічних жестів. Взаємне розташування частини тіла стосовно одна одної, тобто поєднання органів, завдяки яким утворюється жест, передаються через активні частини, а саме: кисть, пальці, руку, руки, частини тулубу – руки (рука) – кисть, частина голови – руки (рука) – кисть. І нарешті, види рухів характеризуються напрямом, ритмом, формою і циклічністю.

Отже, виділені критерії дозволяють здійснити класифікацію РуТРУМ, що містить притаманні структурні складники. З метою більш наочного представлення змістовної наповнюваності кожного структурного елемента, що був виявлений у процесі здійснення дослідження з класифікації міміко-жестового мовлення, надано логічну схему на рисунку 1.

Місце творення	Рухові органи творення	Спосіб творення
Над головою. Голова. Шия. Верхня частина тулуба. Середня частина тулуба. Перед тулубом. Район живота. Район пояса. Район ніг.	1. Включення в рух: активні; пасивні. 2. Назва органу творення: рука; пальці; частини голови; частини тулуба.	1. Наявність - відсутність руху у творенні: статичні; динамічні. 2. Взаємне розташування частини тіла стосовно одна одної (поєднання органів): кисть; пальці; рука; руки; частини тулубу – руки (рука) – кисть; частина голови – руки (рука) – кисть. 3. Види рухів: напрям; ритм; форма; циклічність.

Рис. 1. Класифікація міміко-жестового мовлення.

Відповідно систематизації, представленій на рисунку у вигляді класифікації міміко-жестового мовлення, можна більш точно описати весь обсяг існуючих РуТРУМ в українському міміко-жестовому мовленні, а саме: над головою, активний, рука, статичний, кисть, напрям; над головою, активний, рука, статичний, кисть, ритм; над головою, активний, рука, статичний, кисть, форма; над головою, активний, рука, статичний, кисть, циклічність; над головою, активний, рука, статичний, пальці, напрям; над головою, активний, рука, статичний, пальці, ритм; над головою, активний, рука, статичний, пальці, форма; над головою, активний, рука, статичний, пальці, циклічність.

В процесі дослідження введено поняття «базовий знак» і описані його закономірності.

Виявлено, що поняттям «базовий знак» доцільно позначати основний структурний елемент міміко-жестового мовлення – конфігурацію руки під час творення жесту.

Отже, представлені структурні елементи жестових позначень слова зі словесними уточненнями подані в узагальнених схематичних рисунках (див. рис. 2).

Аналіз структурних елементів міміко-жестового мовлення виявив, що окремі дактилеми і окремі цифри дактильного позначення у міміко-жестовому мовленні відіграють подвійну функцію. З одного боку вони позначають літери, або цифри, з іншого – ціле слово. У розуміння значення, розмежування таких функцій, як показало проведене нами дослідження, ґрунтується на адекватності розуміння змісту контексту, в якому провідним чинником адекватності виступає словесне мовлення.

Назва базового знаку дактилем	Назва слова в українській мові
«А»	«Дідусь»
«Б»	«Держава»
«В»	«Гуляти»
«Г»	«Грамотний»
«Е»	«Склянка»
«Є»	«Людина»
«Ж»	«Журнал»
«З»	«Трамвай»
«И»	«Історія»
«І»	«Жовтий»
«К»	«Хто»
«Л»	«Література»
«М»	«Метро»
«Н»	«Нічого»
«О»	«Озеро»
«П»	«Паспорт»
«Р»	«Розповідати»
«С»	«Синій»
«Т»	«Тисяча»
«У»	«Куди»
«Ф»	«Фіолетовий»
«Ц»	«Малювати»
«Ч»	«Вчитись»
«Ш»	«Шулявка»
«Щ»	«Троєщина»
«Ы»	«Вікно»
«Я»	«Егоїст»

Рис. 2. Творення знаку в міміко-жестовому мовленні на основі базових дактилем.

В даній логічній схемі на рисунку представлено конфігурації руки на основі базових дактилем із наведенням прикладу слова з української мови, відповідно до якого можна утворити жест з використанням запропонованої конфігурації.

У наступній схемі надано здійснений аналіз такого структурного елемента, як творення знаку у міміко-жестовому мовленні на основі видозмінених базових дактилем (див. рис. 3).

Назва видозміненого базового знаку дактилем	Назва слова в українській мові
Дактилема «А» але вказівний палець огортає великий	«Ключ»
Дактилема «А» але вказівний і великий пальці рівні і з'єднані	«Пташка»
Дактилема «А» але великий, вказівний і середній рівні і з'єднані	«Щастя»
Дактилема «А» але великий палець відведений прямий	«Участь»
Дактилема «В» але пальці зігнуті	«Тітка»

Дактилема «Ы» але середній, безіменний і великий рівні з'єднані	«Стілець»
---	-----------

Рис. 3. Творення знаку в міміко-жестовому мовленні на основі видозмінених базових дактилем.

В даній логічній схемі на рисунку представлено конфігурації руки на основі видозмінених базових дактилем із наведенням прикладу слова української мови, відповідно до якого можна утворити жест з використанням запропонованої конфігурації.

Наступна схема представляє аналіз такого структурного елементу, як творення знаку у міміко-жестовому мовленні на основі базових цифр (див. рис. 4).

Назва базового знаку дактилем	Назва слова в українській мові
«1»	«Смачно»
«2»	«Тролейбус»
«3»	«Мода»
«5»	«Відпочинок»
«5» але пальці зігнуті	«Закон»
«5» але направлений всередину долоні рівний середній	«Літо»
«5» але вказівний і великий з'єднані	«Понеділок»

Рис. 4. Творення знаку в міміко-жестовому мовленні на основі базових цифр.

В даній логічній схемі на рисунку представлено конфігурації руки на основі базових цифр із наведенням прикладу слова української мови, відповідно до якого можна утворити жест з використанням запропонованої конфігурації.

На основі запропонованої класифікації виявлено, що базовим знаком у міміко-жестовому мовленні для позначення окремих слів української мови вживається дактилема. Як було зазначено, вона є базовою, а до неї додається певне положення за місцем, способом і руховими органами творення. Тобто, конфігурація руки у характеристиці структурних елементів є визначальною при творенні жестів у міміко-жестовому мовленні.

Наступна логічна схема в рисунку 5 в узагальненому вигляді представляє зміст другого структурного елементу міміко-жестового мовлення: місце локалізації жесту, іншими словами описує місце творення жесту відносно тіла мовця.

Положення руки (рук) відносно тулуба в просторі	Назва слова в українській мові
над головою	«Небо»
на рівні лоба	«Спека»
біля правої скроні	«Навчатись»
з обох боків голови	«Корова»
на обох вухах	«Навушники»
навпроти обличчя	«Морозиво»
на рівні очей	«Сліпий»
на рівні носа	«Помилка»
над верхньою губою	«Вуса»
під нижньою губою	«Росія»
на підборідді	«Отрута»
під підборіддям	«Досить»
на обличчі	«Рік»
на обох щоках	«Мама»
біля правої щоки	«Бабуся»
на шиї	«Не хочу»
з правої сторони шиї	«Англія»
на потилиці	«Хвіст»
на правому плечі	«Нещодавно»
на лівому плечі	«Петербург»
біля правого плеча	«Сторож»
біля лівого плеча	«Вихователь»
на рівні грудної клітини	«Сам»
з правої сторони грудної клітини	«Армія»
з лівої сторони грудної клітини	«Хочу»

перед собою в нейтральному просторі	«Погода»
на рівні талії	«Життя»
з правої сторони талії	«Директор»
позаду торсу справа	«Хвіст»
на рівні таза	«Лампаси»
на рівні стегон	«Спідниця»

Рис. 5. Класифікація локалізацій знаків у просторі в міміко-жестовому мовленні.

Даний рисунок наочно показує всю різноманітність місць локалізації жесту міміко-жестового мовлення відносно тіла мовця, починаючи з простору над головою і закінчуючи на рівні стегон. З метою аргументації виявленого положення до кожної позиції подано слова української мови, які в міміко-жестовому мовленні відтворюються саме в місцях відповідних локацій.

Наступні логічні схеми в рисунках узагальнено представляють третій структурний елемент міміко-жестового мовлення: характеристику руху однієї руки, або обох рук. Вихідними особливостями даного структурного елемента є напрямок і власне характер руху, що відповідно і враховано в наступних двох таблицях. Даний структурний елемент нами представлений в двох таблицях з метою більш зручного надання і розмежування двох вихідних характеристик даного елемента. Таким чином, на рисунку 6 зафіксовано напрям руху руки (рук), а рисунок 7 відображає специфіку руху, який впливає із якості руху всієї руки (рук) і якості руху власне пальців.

Виявлено, що в процесі творення жесту спостерігаються певні особливості руху, що супроводжують значну кількість жестів. Так, рух в процесі виконання певних жестів може відбуватись всією рукою в будь-якому напрямі відносно тіла мовця. При цьому, майже всі напрями повторюються і у випадку дворучних жестів, коли для відтворення певного жесту використовується дві руки.

Характеристика руху руки (рук)	Назва слова в українській мові
Напрямок руху:	
Рух всією рукою:	
зверху вниз	«Людина»
знизу вверху	«Встати»
зліва направо	«Сам»
з права наліво	«Мама»
від мовця	«Буде»
до мовця	«Моє»
без напрямку	«Я»
по колу горизонтально	«Острів»
по колу вертикально	«Циферблат»
рух по півколу горизонтально	«Майбутнє»
рух по півколу вертикально	«Місяць»
човнику подібно	«Виховувати»
повторювальний	«Вчитись»
перемінний	«Зміна»
поперемінний	«Перекладач»
по спіралі	«Висновок»
з поворотом у напрямку ключиці	«Гуляти»
Рух обома руками:	
зверху вниз	«Сніг»
знизу вверху	«Світле»
зліва направо	«Порядок»
з права наліво	«Мітла»
від мовця	«Птах»
до мовця	«Відпочинок»
без напрямку	«Є»
по колу горизонтально	«Народ»
по колу вертикально	«Космос»
руки розводяться назовні	«Розлучення»
руки сходяться до середини	«Разом»

рух обома руками разом	«Вступ»
рух хвилеподібний	«Море»
рух обома руками по черзі	«Зорі»
рух в одну потім іншу сторону	«Колиска»

Рис. 6. Класифікація характеристик руху руки (рук) за напрямом в міміко-жестовому мовленні.

Як видно з рисунка, зафіксована характеристика має широкий діапазон різноманітності. Аналіз включав і слова української мови, що під час відтворення у міміко-жестову мовленні мають відповідні характеристики.

Досліджено, що рух руки або рук також характеризується певною якістю, тобто має характерні особливості виконання. Також паралельно із рухом всієї руки (рук) в деяких жестах спостерігається виконання певних маніпуляцій пальцями. Всі зазначені вище особливості виконання жесту, а саме: характеристики руху руки (рук) представлено в узагальненій схемі на рисунку 7.

Характеристика руху руки (рук)	Назва слова в українській мові
Якість руху:	
різкий	«Грубий»
повільний	«Спокійно»
стрибокподібний	«Порядок»
хвилеподібний	«Море»
плавний	«Добрий»
синхронний	«Згоден»
повторювальний	«Повторення»
почерговий	«Змагання»
перебором	«Рахунок»
мах	«Канікули»
Рух пальцями руки:	
з'єднуються пальці	«Ще»
роз'єднуються пальці	«Свято»
клацання подібний	«Вогкий»
перебирання пальців	«Скільки»
потирання пальців	«Гроші»
рух віяльний пальцями	«Давай»
рух віяльний долонями	«Стосунки»

Рис. 7. Класифікація руху руки (рук) за якістю в міміко-жестовому мовленні.

Як видно з рисунка, виявлена у дослідженні характеристика якості руху руки і власне пальців також є різноманітною. Для зручності порівняння та аналізу у дослідженні виокремлені відповідні слова української мови. Тобто у наведених вище рисунках представлено вивчення в порівняльному аналізі міміко-жестового мовлення і вербальної української мови на рівні слів.

Таким чином, на основі даних, представлених у вище наведених рисунках, не показано весь обсяг жестових одиниць в міміко-жестовому мовленні, а лише наведено перелік основних компонентів жесту, що вивчаються студентами-сурдопедагогами під час навчання у ВНЗ.

Отже, у дослідженні виявлено структурні складники міміко-жестового мовлення, на основі яких здійснено повний опис жестових позначень слова (РуТРУМів). Доведено, що міміко-жестове мовлення, на відміну від словесного, яке має звукове (артикуляційне) підґрунтя, реалізується через інший, а саме візуальний (просторово-руховий) шлях. Запропонована класифікація міміко-жестового мовлення складається з трьох основних структурних елементів, які мають наступне змістове наповнення: місце творення (над головою, голова, шия, верхня частина тулуба, середня частина тулуба, перед тулубом, район живота, район пояса, район ніг), рухові органи творення (включення в рух: активні, пасивні; назва органу творення: рука, пальці, частини голови, частини тулуба) і спосіб творення (наявність - відсутність руху у творенні: статичні, динамічні; взаємне розташування частини тіла стосовно одна одної (поєднання органів): кисть, пальці, рука, руки, частини тулубу – руки (рука) – кисть, частина голови – руки (рука) – кисть; види рухів: напрям, ритм, форма, циклічність). Додатковими структурними елементами є артикуляція і відповідна міміка обличчя.

Література

1. Зайцева Г.Л. Жестовая речь в системе обучения и воспитания взрослых глухих учащихся : автореф. дис. на соиск. учен. степ. доктора пед. наук : спец. 13.00.03 «коррекционная педагогика» / Г.Л. Зайцева. – М., 1988. – 32 с.
2. Краєвський Р.Г. Мова жестів глухих / Р.Г. Краєвський. – К. : Рад. школа, 1964. – 220 с.
3. Фомічова Л.І. Проектування навчання як засіб

інтелектуального розвитку дошкільників з вадами слуху : операціонально-знаковий підхід: дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук : 19.00.08. «спеціальна психологія» / Л.І. Фомічова. – К., 1997. – 509с.

References

1. **Zayceva G.L.** Jestovaya rech v sisteme obucheniya i vospitaniya vzroslykh gluhih uchashchihsya : avtoref. dis. na soisk. uchen. step. doktora ped. nauk : spec. 13.00.03 «korrekcionnaya pedagogika» / G.L. Zayceva. – M., 1988. – 32 s. 2. **Kraevskuy R.G.** Mova jestiv gluhyh / R.G. Kraevskuy. – K. : Rad. shkola, 1964. – 220 s. 3. **Fomichova L.I.** Proektuvannya navchanna yak zasib intelektualnogo rozvytku doshkilnykiv z vadamy sluhu : operacjonalno-znakovij pidhid: dus. na zdobuttya nauk. stupenya doktora psyhol. nauk : 19.00.08. «specialna psyhologiya» / L.I. Fomicheva. – K., 1997. – 509s.

Горлачов О.С. Особливості міміко-жестового мовлення як знакової системи

В статті представлено класифікацію міміко-жестового мовлення та виявлені структурні складники, на основі яких можна здійснити повний опис всього різноманіття жестових позначень слова, що вивчаються студентами-сурдопедагогами під час навчання у ВНЗ з метою оволодіння даною невербальною формою мовлення як однією із компетенцій сурдопедагога. Доведено, що міміко-жестове мовлення, на відміну від словесного, яке має звукове (артикуляційне) підґрунтя, реалізується через інший, а саме візуальний (просторово-руховий) шлях. Відповідно запропоновано класифікацію міміко-жестового мовлення, яка і складається з трьох основних структурних елементів, що мають наступне змістове наповнення: місце творення, рухові органи творення і спосіб творення, та двох додаткових структурних елементів, а саме: артикуляції і відповідної міміки обличчя. Показано та проаналізовано, за допомогою наведених прикладів в схематичних рисунках, перелік основних компонентів жесту та значний обсяг жестових позначень слова міміко-жестового мовлення.

Ключові слова: знак, міміко-жестове мовлення, класифікація, структура.

Горлачѳв А.С. Особенности мимико-жестовой речи как знаковой системы

В статье представлена классификация мимико-жестовой речи и обнаруженные структурные составляющие, на основе которых можно осуществить полное описание всего многообразия жестовых обозначений слова, изучаемых студентами-сурдопедагогами во время учебы в вузе с целью овладения данной невербальной формой речи, как одной из компетенций сурдопедагога. Доказано, что мимико-жестовая речь, в отличие от словесной, которая имеет звуковую (артикуляционную) основу, реализуется через другой, а именно визуальный (пространственно-двигательный) путь. Соответственно предложена классификация мимико-жестовой речи, которая и состоит из трех основных структурных элементов, имеющие следующее смысловое наполнение: место создания, двигательные органы создания и способ создания, и двух дополнительных структурных элементов, а именно: артикуляции и соответствующей мимики лица. Показано и проанализировано с помощью приведенных примеров в схематических рисунках перечень основных компонентов жеста и значительный объем жестовых обозначений слова мимико-жестовой речи.

Ключевые слова: знак, мимико-жестовая речь, классификация, структура.

Gorlachov O.S. Characteristics of facial expressions-sign speech as a distinctive system

In the article presents a classification facial expressions-sign speech revealed structural components on which you can make a full description of the variety of sign designations words, which are studied student-surdopedahohamy while studying in higher educational establishments to master this non-verbal forms of speech as one of the competencies surdopedahoha. It is proved that facial expressions sign speech, as opposed to the verbal language, which has sound (articulatory) basis is realized through another, namely visual (spatial-motional) way. In accordance with the proposed classification of facial expressions-sign speech, which consists of three main structural elements wich have pithy filling following: place of creation, creation movement of bodies and way of creation, and two additional structural elements, namely articulation and appropriate facial expression. Shown and analyzed with the help of the examples of the schematic drawings for the main components of a gesture and considerable amount of sign designations word facial expressions sign-speech.

Keywords: sign, facial expressions-sign speech, classification, structure.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 10.03.2014 р.

Рецензент: д.психол.н., проф. Фомічова Л.І.

УДК: 376.1-056.2

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дегтяренко Т.М.

доктор педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. З позицій кібернетики корекційно-реабілітаційна допомога особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю є складною динамічною системою. Для її оптимізації, на основі положень тектології, слід систематизувати її організаційний досвід у різних галузях соціальної сфери та узагальнити і визначити способи організації корекційно-реабілітаційної роботи як людської діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. На сучасному етапі перебудова системи допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю в Україні поставила перед практиками та науковцями ряд